

TREDJE SØNDAG I ADVENT. 11.12.22 V. Gitte Buch-Hansen

SALMEVALG

- INDGANSSALME: 749. I østen stiger solen op.
Mel.: C.E.F. Weyse 1837
- SALME FØR DÅB: 448. Fyldt af glæde over livets under.
Mel.: Peter Møller 1974
- SALME EFTER DÅB: 674. Sov sødt, barnlille.
Mel.: Thomas Laub 1915
- SALME EFTER PRÆDIKENEN: 78. Blomstre som en rosegård.
Mel.: J.P.E. Hartmann 1861
- SALME EFTER NADVEREN: 476. Kornet, som dør i Jorden.
Mel.: Harald Herresthal 1976
- UDGANGSSALME: 136. Dejlig er den himmel blå.
Mel.: Jacob G. Meidell omkring 1840

TEKSTLÆSNINGER

Denne hellige lektie skriver profeten Esajas: Ørkenen og det tørre land skal glæde sig, ødemarken skal juble og blomstre, den skal blomstre som rosen, juble med stor fryd. Den får Libanons herlighed, Karmels og Sarons pragt. De skal se Herrens herlighed, vor Guds pragt. Styrk de synkende hænder, gør de kraftesløse knæ stærke, sig til de urolige hjerter: Vær stærke, frygt ikke! Nu kommer jeres Gud med hævn, Guds gengæld, han kommer og frelser jer. Da skal blindes øjne åbnes og døves ører lukkes op; da springer den halte som hjorten, den stummes tunge bryder ud i jubel. For vand vælder frem i ørkenen, bække i ødemarken. Det hede sand bliver til oaser, den udtørrede jord til kildevæld. På sjakalernes tilholdssted vokser der rør og siv. Der skal der være en banet vej, Den Hellige Vej skal den hedde, de urene skal ikke færdes på den; men for hans folk bliver det en vej at gå på, hvor dårer ikke flakker om. Der skal der ikke være løver, rovdyr kommer ikke på den, de findes ikke. Der skal de løskøbte vandre, Herrens udfriede vender hjem, de kommer til Zion med jubel, evig glæde går foran dem, fryd og glæde når dem, suk og klage flygter.

[Esajas' Bog 35,1-10](#)

Dette hellige evangelium skriver evangelisten Matthæus: Da Johannes i fængslet hørte om Kristi gerninger, sendte han bud med sine disciple og spurgte ham: »Er du den, som kommer, eller skal vi vente en anden?« Jesus svarede dem: »Gå hen og fortæl Johannes, hvad I hører og ser: Blinde ser, og lamme går, spedalske bliver rene, og døve hører, og døde står op, og evangeliet forkyndes for fattige. Og salig er den, der ikke forarges på mig.« Da de var gået, begyndte Jesus at tale til folkeskarerne om Johannes: »Hvad gik I ud i ørkenen for at se? Et siv, der svajer for vinden? Nej, hvad gik I ud for at se? Et menneske i fornemme klæder? Se, de, der bærer fornemme klæder, findes i kongeslottene. Nej, hvad gik I ud for at se? En profet? Ja,

jeg siger jer, også mere end en profet. Det er om ham, der står skrevet: ›Se, jeg sender min engel foran dig, han skal bane din vej for dig.« «

[Matthæusevangeliet 11,2-10](#)

PRÆDIKENEN

I. JULEKRYBBEN OG NATALITETEN

Lad mig indrømme det med det samme: Jeg har en svaghed for julekrybber. Uanset hvor kitschede de måtte være, vækker de en glæde i mig.

Men faktisk er de opstillinger, som man under sydligere himmelstrøg kan købe i de souvenir-butikker, der ligger i sidegaderne til middelalderens store katedraler, kun et *stills* af den tradition, der blev skabt af Frans af Assisi for præcis 799 år siden. Frans ønskede at gøre evangeliet nærværende for sin egen tid gennem en julenat i 1223 at lade lokale folk fra egnen omk. Assisi genopføre de bibelske beretninger om Jesu fødsel i en stald nær Betlehem, men altså nu i Greccio-skoven ved Rieti. For mig at se, er det netop denne tradition, som Pablo Pasolini i sin prisbelønnede filmatisering af Matthæusevangeliet fra 1964 indskrives i.

Pasolini havde gjort sig en række overvejelser over, hvor filmen skulle optages, og endte med at bortvælge Mellemøsten til fordel for en syditaliensk landsby. Problemet med Palæstina var, at denne *location* forstærkede presset for at lave en historisk orienteret dokumentar. Men det var ikke det, som den homoseksuelle ateist og kommunist Pasolini ønskede. Hvor paradoksalt det end kunne lyde, ville ateisten lave en religiøs film om det, som han har betegnet som den vigtigste begivenhed i menneskehedens historie. For at realisere det mål lod han evangeliet gennemspille med lokale aktører i deres egen egn – præcis som Frans af Assisi havde gjort det. Kun er det nogle få undtagelser: Filosofen Giorgio Agamben – en ven af Pasolini – fik lov at være apostlen Filip, og Pasolinis mor spillede rollen som den aldrende Maria. Hvilket næsten blev profetisk, fordi hendes søn jo senere blev slået ihjel på ualmindelig bestialsk vis i et stadig uopklaret drab. Et berømt murmaleri fra tiden efter mordet viser Pasolini som en *pietas*-figur i et dobbeltportræt, hvor han bærer sig selv.

I filmen, som er uhyre langsom målt med, hvad dagens biografgængere sikkert ville acceptere, arbejder Pasolini intenst med blikket: Vi dvæler ved aktørernes ansigter og oplever historien gennem deres øjne og mimik. Det betyder, at det er vort kendskab til – og vore forestillinger om – fortællingen, som på det indre filmlærred får lov at levere scenografien. Det gælder fx scenen, hvor

Vise mænd fra Østerland
drog i verden ud på stand
for den konge at oplede,
for den konge at tilbede,
som var født i samme stund.

Vi ser ikke barnet, men vi ser den effekt, som det har på dem, der samles omkring Josef, Maria – og deres nyfødte søn. Kameraet koncentrerer sig om den rørelse, som svøbelsesbarnet vækker i de vise mænds aldrende ansigter og hos de folk – børn og voksne – fra landsbyen, som de usædvanlige gæster har trukket til familiens fattige hjem i en grotte gravet ud i en syditaliensk

bjergskråning. I Bibelen kan scenen kan læses på under ét minut, men i filmen varer den fem minutter – og jeg har set den igen og igen. Ateisten Pasolini ønskede at lave en film om længslen efter at kunne give sig hen i troen. Det er denne længsel, som vi i denne scene får lov at mærke.

På trods af denne glæde ved motivet, er det uhyre sjældent, at Jesus' fødsel har fundet vej til de altertavler, der jo er placeret, som et perspektivisk målpunkt i kirkerummets arkitektur. Faktisk er Kastelskirken en undtagelse. Her er fødselsscenen, som den skildres i Lukasevangeliet i centrum. Med den tredobbelte altertavle mindes den gudstjenestefejrende menighed om, at den meningsløse død på korset har et formål, nemlig at tjene helingen af det liv og fællesskab, som er skabelsens intention, men som magtskyen og grådighedens grimme kræfter konstant truer med at lægge øde. Det nyfødte barn er et løfte om nye muligheder, som barnets omgivelser enten kan bringe til udfoldelse eller slå itu. Motivets tilstedeværelse bliver udtryk for den *natalitet*, som den tyske filosof, Hannah Arendts (1906-1975) introducerer i sine sene skrifter. Arendt ser ønsket om at skabe og opretholde liv som den dybeste drift i mennesket. Jeg tror, det er denne drift, som julekrybberne – hvad enten de er købt i sydens souvenir-butikker eller stramt komponerede som i Pasolinis film, vækker i os.

II. ARMAGÉDON

Nataliteten. Det er denne følelse, som Esajas-profetien, der tidligere blev læst for alteret, synes at have vakt i Grundtvig, da han skrev en af vores mest skattede adventssalmer:

Blomstre som en rosengård
skal de øde vange,
blomstre i et gyldenår
under fuglesange!
Mødes skal i stråledans
Libanons og Karmels glans,
Sarons yndigheder. (*Vi synger den om lidt*)

Men i Esajas' profeti sker der noget andet. For med forvisningen om, at "nu kommer vores Gud med *hævn*, nu kommer Guds *gengæld*" skifter tonen fra fryd til *skade*-fryd. Det lignede en profeti, som kunne understøtte håbet om en udfrielse fra de kræfter, der spreder fordærv og død – og så er talen blot endnu et eksempel på *Ius Talionis*. Gengældens lov. Ærens lov. Hævnes lov: Et øje for et øje, en tand for en tand. En død soldat for en anden mors tårer over en dreng, der var blevet stor nok til at bære de våben, der kan slå en anden fars søn ihjel. Blot for at opretholde æren for dem, der sidder i paladserne og aldrig dukker op i sigtekornet. Profetien præsenterer os for en gammeltestamentlig tænkning, hvor Gud – som en dybtliggende algoritme i et teologisk *World of Warcraft*-spil – straffer eller belønner sit folk Israel gennem at aktivere nabolandenes, Assyriens og Ægyptens, hære. *Ære være Gud i det højeste – og for mennesker krig og ufred på jord*. Den hævn, der er indbygget i *Ius Talionis*-systemets æresbegreb, er som skruen uden ende. Det er i bogstavelig forstand en *håb*-løst logik.

Efter Anden Verdenskrig troede vi, at den form for tænkning var lagt bort, men nu vågner vi atter med frygten for den atomkrig, der endegyldig vil betyde afslutningen på hævnes logik. Vi frygter et Armagédon, *a la* det som beskrives i seerens vision i Johannes' Åbenbaring, hvor

alle jordens konge og hære mødes i det slag, der fører til en afslutning af denne verden. Johannes' vision afsluttes med, at det himmelske Jerusalem kommer ned fra himmelen for at åbne de ædelstensbeklædte porte for de udvalgte, mens, som det hedder, "hundene, troldmændene, de utugtige og morderne, afgudsdyrkerne og de troløse" brænder op i ild- og svovlsøen uden for byen. Hævn – hævn – hævn. Hævnen er altså ikke mere gammeltestamentlig, end at den også får det sidste ord i *Bibelen*.

III. BLOMSTRE SOM EN ROSENGÅRD

Men mellem den gammeltestamentlige *Ius Talionis* og Johannes' Åbenbaring kiler der sig alligevel et forsigtigt håb om noget andet ind.

I teksten fra Matthæusevangeliet, som jeg læste her fra prædikestolen, spørger Jesus folkeskaren, som har samlet sig omkring ham, om, hvad de egentlig gik ud i ørkenen for at se. Spørgsmålet henviser til Johannes Døberens renselsesdåb ved Jordanfloden, som vi hører om i evangeliefortællingens begyndelse: Som Jesus forventede også Johannes, at Himmerigets komme var nær. I mellemtiden er Johannes imidlertid blevet fængslet af Herodes Antipas, fordi han har kritiseret kongens tilsidesættelse af Moselovens bestemmelser.

Jesus replicerer selv på sit spørgsmål med to negative svarmuligheder. Det *banale*: Hvem ville gå ud i ødemarken for at se et siv svaje for vinden? Og det *absurde*: Hvem ville drage i ud ørkenen for at hylde en konge, når kongerne holder sig i byernes paladser? Med sit spørgsmål gør Jesus folkeskaren opmærksomme på den længsel efter noget andet, som drev dem ud i ørkenen – nemlig den længsel, som profeterne fra Esajas og til Johannes Døberen har vakt med deres forkyndelse.

Jesus svarer kun indirekte på spørgsmålet, fordi han selv er svaret på denne længsel. Han er opfyldelsen af den *hævn*, som Esajas profeterede om. Han er den *gengæld*, som Esajas lovede skulle komme – men jo i en helt ny og uventet form. Der er tale om en HÆVN, der ikke måles i det statistiske opgør over døde på slagmarkerne og de civile tab i byerne, men som netop forsøger at gøre op med *Ius talionis*' logik. I stedet for ét udstukket øje, loves vi en blind, der ser. I stedet for minerede veje, får vi løfter om, at fangerne og de flygtede frit og trygt kan vende tilbage. I stedet for leopard-tanks, der pløjer marker op, vækkes vor længsel efter atter at se kornet vaje i vinden. I stedet for droneangreb, der lægger byer øde, bliver vi stillet blomstrende rosegårde i udsigt.

Hævnen er min, siger den gammeltestamentlige gud, men iflg. Det Nye Testamente vælger Gud – gennem sin søn – en helt ny måde at praktisere denne ret på. Han vender den venstre kind mod den, der har slået ham på den højre. Han anbefaler, at vi til den, der har taget vores frakke, også giver skjorten. Eller – få nu at føre Bjergprædikenens logik helt ind i vor tid: at vi tilbyder den, som har tvunget os til over skatten at bidrage til krigen, frivilligt at give det dobbelte til freden.

Hævnenes lov brydes, når vi nægter at spille spillet. Når vi nægter at tro på, at *Ius talionis* er en løsning. Bjergprædikenens logik er at gengælde ondt med godt – for på denne måde at vise magthaverne, at hævnens rationalitet ikke er den eneste. Det er en ironisk form for hævn, når lysten til liv og nye muligheder – *nataliteten* – sætter dødens logik ud af spillet.

Måske er det denne anti-logik, der gør, at vi elsker historien fra første verdenskrig, hvor soldaterne i skyttegravene selv installerede den våbenhvile, som paven havde foreslået, men som de krigsførende nationers generaler afviste. Fra en soldat i englændernes femte brigades dagbog har vi følgende beretning:

»Først sang tyskerne en af deres julesange, så sang vi en af vores. Så begyndte vi på 'O Come, All Ye Faithful', og tyskerne *joined* så ind – på latin. Næste morgen, nogle steder, dukkede tyske soldater op fra deres skyttegrave og råbte "Merry Christmas" på engelsk. Allierede soldater kom så forsigtigt ud for at hilse på dem. Andre steder holdt tyskerne skilte op, hvor der på engelsk stod "Du skyde ikke, vi skyde ikke." I løbet af dagen udvekslede tropperne gaver af cigaretter, mad, knapper og hatte.»

Julehvilen gjorde det også muligt for begge sider endelig at få begravet deres døde kammerater, hvis lig ugevis havde ligget i ingenmandsland.

Ifølge Det Nye Testamente er det i dette ingenmandsland, at Gud har lagt sin søn, for – en gang for alle – at få historiens stridende parter til at indstille skydningen. HÆVNENS logik – *Ius talionis* – brydes gennem, at Gud gennem sin søn har gjort sig selv til mål for gengældelsen.

Det er med samme indsats unge mennesker afholder koncerter i Kievs ruiner, mens dronerne flyver om ørene på dem. Eller biavlerne i Donbass-regionen – i håb om sommerens høst – dækker staderne af for vinteren. Ja, når unge mennesker trodser tidsånden og fortsætter med at sætte børn i verden, så vækkes vores længsel efter noget andet. Efter en verden, hvor det ikke er hævnens syge *nekrofili*, men den *natalitet*, der ønsker at skabe muligheder for liv, driver os. Det er, hvad vi går ud i ødemarken for at se. Det er, hvad adventstiden handler om.